

*Коваленко І.В.
(Полтава)*

ОСНОВНІ ПРИЧИНИ ВИНИКНЕННЯ ПОВЕНЕЙ В УКРАЇНІ. ПРАВИЛА ПОВЕДІНКИ І ДІЙ ПРИ ПОВЕНЯХ ТА ПАВОДКАХ

У наш час людина здатна полетіти на Місяць, ми багато знаємо про інші планети, але сили природи нашої власної планети все ще нами не підкорені. У наш цивілізований, технічно розвинений час людство залишається залежним від природних явищ, які досить часто мають катастрофічний характер. Виверження вулканів, землетруси, посухи, селеві потоки, снігові лавини, повені спричиняють загибель багатьох тисяч людей, завдають величезних матеріальних збитків. В Україні щорічно виникають тисячі важких надзвичайних ситуацій природного характеру, внаслідок яких гине велика кількість людей, а матеріальні збитки сягають кількох мільярдів гривень.

Найбільше шкоди з усіх стихійних лих спричиняють повені.

Події останніх років засвідчили, що для України, на жаль, дана проблема є також досить актуальною, а особливо гостро – для західних її областей. Згадати варто лише руйнівні затоплення у 2008 році, коли сотні тисяч людей залишилися без даху над головою.

Мені хотілося б звернути Вашу увага на основні причини виникнення повеней на території нашої держави та дії при загрозі виникнення цього стихійного лиха.

Повінь представляє собою тимчасове затоплення водою значної ділянки місцевості в результаті підняття рівня води в річках та інших водоймищах, викликаного різними причинами, і може виникнути в різні пори року.

Головними причинами повені можуть стати сильні зливи, інтенсивне танення снігу, річкові паводки. Особливо небезпечні повені, які виникають внаслідок раптового прориву дамб гідроспоруд, зсувів чи обвалів гірничих порід.

Найбільш вірогідними зонами можливих повеней на території України є:

- у північних регіонах – басейни річок Прип'ять, Десна та їх притоків, площа повені лише в басейні р. Прип'ять може досягти 600–800 тис. га;
- у західних регіонах – басейни верхнього Дністра (площа може досягти 100–130 тис. га), річок Тиса, Прут, Західний Буг (площа можливих затоплень 20–25 тис. га) та їх притоків;
- у східних регіонах – басейни р. Сіверський Донець з притоками, річок Псьол, Ворскла, Сула та інших приток Дніпра;
- у південному і південно-західному регіонах – басейни приток нижнього Дунаю, р. Південний Буг та її притоків.

Повені на гірських річках (Дністер, Тиса, Прут, річки Криму) формуються дуже швидко, що вимагає високої оперативності

прогнозування та оповіщення. Тривалість повеней (затоплень) може складати від 7 до 20 діб і більше. При цьому можливе затоплення не тільки 10–70% сільгоспугідь, але й великої кількості техногенно небезпечних об'єктів.

Високі повені більш властиві річкам Дніпро, Дністер, Дунай та Сіверський Донець. Вони супроводжуються затопленням значних територій і викликають необхідність часткової евакуації людей і тварин, завдають відчутних матеріальних збитків. Рівні води під час весняних повеней на рівнинних річках зростають повільніше, але й небезпека негативних наслідків зберігається довше. У зоні затоплення можуть опинитись також хімічно небезпечні об'єкти.

Серед головних причин руйнівних наслідків найбільших повеней останніх років на території України можна виокремити:

- суцільну вирубку лісу,
- неефективну розробку гірських річок з точки зору видобутку щебеню, піску і інших будматеріалів,
- відсутність належного урядового фінансування протипаводкових та відновлювальних заходів протягом останніх років,
- відсутність єдиної реальної програми боротьби зі стихійними лихами природного та техногенного характеру,
- застаріле технічне оснащення МНС.

Раптовість виникнення повені потребує особливих дій і поведінки населення.

При достатньому часі попередження повені здійснюються заходи щодо підготовки і проведення завчасної евакуації населення і сільськогосподарських тварин, щодо вивозу матеріальних цінностей з районів можливого затоплення про що оголошується спеціальним розпорядженням місцевих державних адміністрацій. Населення про початок і порядок евакуації оповіщується з використанням місцевих радіотрансляційних мереж і телебачення, через адміністрацію суб'єктів господарювання. Населенню повідомляються місця розгортання збірних евакуаційних пунктів, строки прибуття на ці пункти, маршрути руху під час евакуації пішим порядком, а також інші відомості, що зумовлюються місцевою обстановкою, очікуваним масштабом лиха, часом його упередження. За наявності достатнього часу населення із небезпечних районів евакуюється разом з майном. Для цього кожній родині надається автомобільний чи інший транспорт із зазначенням місця і часу його подачі.

При отриманні попередження про загрозу затоплення внаслідок виходу із русел великих та малих річок або внаслідок руйнування гребель водосховищ і виникнення катастрофічного затоплення слід дотримуватися встановленого порядку, без зволікання вийти в безпечні та підвищені місця. При рятувальних роботах необхідно проявляти витримку і розважливість, суворо дотримуватися вимог рятувальників. Не можна

переповнювати рятувальні засоби (катери, човни, плоти і т.д.), оскільки це загрожує безпеці рятувальників і тих, хто підлягає врятуванню.

Потрапивши у воду, слід скинути із себе важкий одяг і взуття, знайти поблизу плаваючі чи підвищені над водою предмети, скористатися ними до отримання допомоги. Якщо є час, то необхідно вжити заходи щодо рятування майна і матеріальних цінностей: перенести їх у безпечні місця, а самим зайняти верхні поверхи (горища), дахи будинків

Якщо люди, що проживають у населеному пункті, спостерігають підйом води на першому поверсі чи інших поверхах і на вулиці, необхідно залишити квартиру, піднятися на верхні поверхи; якщо будинок одноповерховий – зайняти приміщення на горищах. При перебуванні на роботі згідно з розпорядженням адміністрації суб'єкту господарювання слід дотримуватися встановленого порядку, зайняти підвищені місця.

Знаходячись у полі при раптовому затопленні, слід зайняти підвищені місця або дерева, використати різного роду плаваючі засоби, що маєте під рукою або збудувати їх з колод, дошок, автомобільних камер, діжок, бідонів та інших підручних предметів, які легші за воду.

Під час повені або паводка населенню необхідно:

- зберігати спокій, уникати паніки, швидко зібрати документи, коштовності, ліки, продукти та необхідні речі;
- надати допомогу дітям, інвалідам та людям похилого віку, які підлягають евакуації, в першу чергу;
- за можливості, негайно залишити зону затоплення;
- перед виходом з будинку вимкнути електрику та перекрити газ, загасити вогонь у грубах, зачинити вікна та двері, якщо є час – закрити вікна та двері першого поверху дошками (щитами);
- відчинити хлів – дати худобі можливість рятуватися;
- піднятися на верхні поверхи, якщо будинок одноповерховий – зайняти горішні приміщення;
- до прибуття допомоги залишатися на верхніх поверхах, дахах, деревах чи інших підвищеннях та сигналізувати рятувальникам, щоб могли швидко вас знайти;
- перевірити, чи немає поблизу потерпілих, надати їм можливу допомогу;
- потрапивши у воду, зняти з себе важкий одяг і взуття, відшукати поблизу предмети, якими можна скористатися до одержання допомоги.

Треба пам'ятати деякі правила поведінки, коли людина повертається на територію після закінчення повені. У такому разі потрібно:

- переконатися, що ваше житло не зазнало внаслідок повені ніяких ушкоджень та не загрожує заваленням, відсутні провалини в будинку і навколо нього, не розбите скло і немає небезпечних уламків та сміття;

- не користуватися електромережею до повного осушення будинку;
- обов'язково кип'ятити питну воду, особливо з джерел водопостачання, що були підтоплені;
- просушити будинок, провести ретельне очищення та дезінфекцію забрудненого посуду і домашніх речей та прилеглої до будинку території;
- здійснювати осушення затоплених підвальних приміщень поетапно, з розрахунку 1/3 об'єму води на добу;
- електроприладами можна користуватися тільки після їх ретельного просушування;
- заборонено вживати продукти, що були підтоплені водою під час повені – позбудьтеся їх та консервації, що була затоплена водою і дістала ушкодження.

Повінь – значно більш поширене стихійне лихо в порівнянні з іншими екстремальними природними подіями. Катастрофічні повені з великими матеріальними збитками, а також людськими жертвами в останні роки відбуваються у Закарпатті та інших регіонах, їх причиною є не тільки природні фактори, але й непродумана діяльність людей, зокрема – неконтрольована вирубка лісів. Жертви серед населення – найбільш трагічний і, безумовно, легше всього виділяється, прямий результат повені. Тому лише свідоме ставлення до питання попередження повеней та заходів щодо ліквідації їх наслідків, найперше – з боку держави, стане запорукою уникнення у майбутньому цих стихійних явищ.

Використані джерела

1. *Методичні рекомендації щодо дій населення при повені, наводку.* – Режим доступу: <http://ru.scribd.com/doc/93104294/%D0%9F%D0%BE%D0%B2%D0%B5%D0%BD%D1%96>
2. *Шоботов В.М. Цивільна оборона: Навчальний посібник.* – К.: «Центр навчальної літератури», 2004. – 438 с.
3. *Стеблюк М.Л. Цивільна оборона : Підручник.* – 3-тє вид., перероб. і доп. – К.: Знання, 2004. – 490 с.

*Куча О.В.
(Полтава)*

ПРИНЦИПИ І СПОСОБИ ЗДІЙСНЕННЯ ЕВАКУАЦІЇ НАСЕЛЕННЯ

Евакуація населення і розміщення у зонах, які є безпечними для проживання є основним засобом його захисту у містах та інших населених пунктах, які мають об'єкти підвищеної небезпеки і неповністю забезпечені захисними спорудами [1]. Евакуації підлягає населення, яке проживає в населених пунктах, що знаходяться у зонах можливого катастрофічного затоплення, можливого радіоактивного забруднення, хімічного ураження, у районах виникнення стихійного лиха, аварій і катастроф (якщо виникає